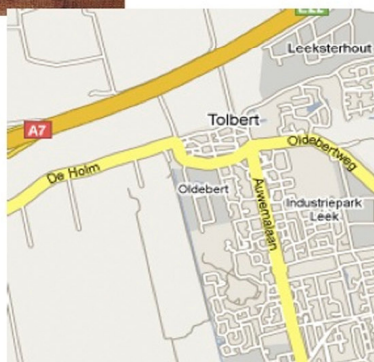

Tolbert

‘t Oalerliek Dörp

**Toekomstvisie
2010-2020**

van het oudste dorp van Vredewold

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
1 ONTWIKKELING TOEKOMSTVISIE TOLBERT	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Werkwijze totstandkoming dorpsvisie	5
2 ACTUELE ONTWIKKELINGEN.	7
3 DE KEUKENTAFELGESPREKKEN	8
3.1 Inleiding	8
3.2 Saamhorigheid	8
3.3 Verenigingen	9
3.4 Voorzieningen	10
3.5 De ‘Boerderij Cazemier’	131
3.6 Woningbouw	142
3.7 Bedrijvigheid	153
3.8 Verkeer	186
3.9 Dorpsbeeld	17
3.10 Buitengebieden	18
4 TOLBERTVISIE EN AANZET TOT VERVOLG	19
4.1 Tolbertvisie	19
4.2 Hoe nu verder	19
SLOTWOORD	23
HISTORISCHE SCHETSJES	24

TOT hier en verder.....

Toekomstvisie Tolbert 2010-2020

OLDEBERT
SINDS 1921

VOORWOORD

Het ontwikkelen van een dorpsvisie is een project voor de lange adem. Uit oude bestuursstukken van **Oldebert**, de dorpsbelangenvereniging van Tolbert, kan opgemaakt worden dat al tijdens de jaarvergadering van maart 2002 wordt gevraagd om “een Dorpsvernieuwingsproject. Een totaalplan met o.a. herinrichten van de Hoofdstraat, bredere trottoirs en een smallere weg”. Op de bestuursvergadering van 14 januari 2003 komt het ‘Komplan’ voor het eerst op de actielijst voor: er is contact opgenomen met de Vereniging van (toen nog) Kleine Groninger Dorpen (VKDG), die (vooralsnog gratis) ons wil ondersteunen bij “een plan van aanpak vernieuwing centrum Tolbert”. Dit onderwerp komt als zodanig op de agenda van de jaarvergadering en de bijeenkomst van Tolberters met B&W van 17 maart 2003. Tijdens die vergadering wordt toegelicht hoe zo’n project gerealiseerd werd in Pieterszijk.

Er werd een ‘Komplancommissie’ ingesteld die aan het werk ging maar die zag de subsidieaanvraag voor 2005 (om de niet meer gratis, verdergaande ondersteuning door de VKDG te financieren) afgewezen. Dit herhaalde zich enige malen tot tenslotte, begin 2007, besloten werd dat we in 2008 de—inniddels tot Vereniging van Groninger Dorpen (VGD) omgedoopte VKGD—echt mochten inroepen, mits de doelstelling uitgebreid zou worden tot het ontwikkelen van een ‘dorpsvisie’(in plaats van een ‘komplan’) en wel in het kader van de Intergemeentelijke Structuurvisie Roden-Leek (IGS).

Om de tijd tussen begin 2007 en half 2008 te overbruggen werd door een nieuwe werkcommissie een enquête opgesteld die—voor erkenning van **Oldebert**—aan alle Tolberter adressen werd gestuurd. Uit de ruim 200 antwoorden konden we een aantal onderwerpen halen om de, onder supervisie van de VDG georganiseerde, ‘keukentafel-gesprekken’ op gang te krijgen die de basis vormden voor de nu voorliggende Toekomstvisie.

Ondanks de (IGS)verbreding van de opdracht is de dorpsvisie toch voornamelijk gericht geraakt op de dorpskern, waarin ook al eerder ‘pit’ zat.

De concept-dorpsvisie is op 14 oktober 2009 gepresenteerd aan de inwoners en de eindversie op 10 november 2009 aan het College van Burgemeester en Wethouders en de Gemeenteraad.

Hierbij willen wij ieder die heeft bijgedragen tot het tot stand komen van deze Tolbertvisie bedanken. Wij hopen dat de inhoud van dit boekje inspirerend zal werken voor het vervolg:

TOEKOMST VÓÓR, MAAR OOK DÓÓR TOLBERT.

Piet Th. van Duijnen
Voorzitter ***Oldebert***
Tolbert, 1 januari 2010

1 ONTWIKKELING TOEKOMSTVISIE TOLBERT

1.1 Aanleiding

Dorpen worden zichzelf meer bewust van hun eigen kracht; ook de dorpen in de gemeente Leek hebben een eigen idee over hoe zij als dorp de toekomst in willen. De Vereniging Dorpsbelangen Oldebert (verder aangeduid als **Oldebert**) heeft al langere tijd aandacht voor zaken in Tolbert die verbetering behoeven en heeft daartoe o.a. al een plan opgesteld voor verbetering van de kom van Tolbert.

Met het verkrijgen van de Leader status voor het Westerkwartier kwamen nieuwe faciliteiten beschikbaar en kon ondersteuning worden verkregen. De gemeente Leek heeft daar oor voor gehad en daarom gestimuleerd dat de dorpen de Vereniging Groninger Dorpen konden inschakelen om hen te helpen bij het opstellen van een visie over hoe hun dorp zich zou moeten ontwikkelen in de komende jaren. Er is een horizon van 10 jaar vastgesteld: nog verder zou al gauw “science fiction” worden, korter is niet realistisch omdat sommige plannen, vooral ruimtelijke, nu eenmaal veel tijd kosten.

Een tweede reden is dat in de gemeente Leek momenteel plannen spelen die de toekomst van de gemeente en dus de dorpen sterk gaan vormgeven voor de komende jaren. Het betreft de Intergemeentelijke Structuurvisie Leek - Roden (IGS) binnen de Regiovisie Groningen - Assen. Binnen deze plannen zullen geheel nieuwe concepten ten uitvoer gebracht gaan worden, vooral op het gebied van woningbouw.

Het gemeentebestuur wil deze plannen niet alleen vanuit het gemeentehuis laten presenteren, maar heeft de desbetreffende dorpen gevraagd met eigen ideeën te komen. Die mogen gaan over woningbouw, maar ook over andere zaken en moeten in elk geval gaan over de toekomst en hoe die volgens het dorp het beste ingegaan kan worden.

1.2 Werkwijze totstandkoming dorpsvisie

Een goede visie ten aanzien van de toekomst van het dorp en goede projecten komt voort uit de ideeën van de dorpsbewoners zelf. In Tolbert is door **Oldebert** een speciale werkgroep samengesteld die de totstandkoming van de toekomstvisie begeleidt.

Om de ideeën en meningen van dorpsbewoners te achterhalen, heeft **Oldebert** eerst een enquête gehouden; vervolgens is met ondersteuning van de Vereniging Groninger Dorpen de methode van de “keukentafelgesprekken” ingezet. Ter voorbereiding heeft **Oldebert** een werkgroep van geïnteresseerde dorpsbewoners gevormd en zijn in een eerste bijeenkomst van deze werkgroep verschillende thema's voor de toekomstvisie en de keukentafelgesprekken vastgesteld. Dit is gebeurd via een inventarisatie van de sterke en zwakke punten en van de kansen en bedreigingen voor Tolbert (de zogenaamde SWOT analyse). Vervolgens zijn er formulieren ontwikkeld om als leidraad voor de keukentafelgesprekken te dienen. Op een tweede bijeenkomst zijn de leden van de werkgroep geïnstrueerd voor hun aanstaande rol als gespreksleider en notulist bij de keukentafelgesprekken: de notulist moest op de formulieren de meningen van de dorpsbewoners noteren en de gespreksleider zorgde ervoor dat alle deelnemers aan het woord zouden gekomen en dat de verschillende thema's werden besproken.

De werkgroep heeft vervolgens een drietal avonden gepland op verschillende locaties in het dorp (Tolbertherheem, het Dorpshuis en de Postwagen) en heeft in een regionale krant, de website van dorpsbelangen, nieuwsbrief, flyers en affiches, de procedure en werkwijze van de keukentafelgesprekken in het dorp bekend gemaakt.

De keukentafelgesprekken werden gehouden met mensen die een goede ‘doorsnede’ vormen van het inwonerbestand van Tolbert. Dus: jong en oud, verschillende straten, verschillende (levens)overtuiging, verschillende inkomens, verschillende beroepen, uit de bebouwde kom en het buitengebied, met en zonder kinderen enzovoorts. Daarnaast heeft de werkgroep verschillende onderwerpen ook apart voorgelegd aan scholieren.

Op de geplande avonden voerden de werkgroepleden gesprekken met groepjes van ongeveer vijf tot zeven mensen. De mensen werd gevraagd naar knelpunten, de oorzaken daarvan en mogelijke oplossingen daarvoor; ook konden andere ideeën worden aangereikt. Aan het eind van het keukentafelgesprek is gekeken welke ideeën het meest in aanmerking komen om als prioriteit bestempeld te worden. Prioriteiten werden niet alleen vastgesteld aan de hand van hoe vaak iets genoemd is, maar hadden ook te maken met: of het samen met andere dorpen gedaan kan worden, de mate van urgentie, of iets op een redelijk korte termijn gerealiseerd zou kunnen worden, de hoogte van de eventuele investering etc. In totaal hebben ongeveer 50

personen deelgenomen aan de keukentafelgesprekken en zijn ongeveer 200 enquêteformulieren ingevuld.

Aan de hand van de uitkomsten van de gesprekken (de aantekeningen van de notulisten) is een concept toekomstvisie opgesteld die vervolgens door de werkgroep is voorzien van actiepunten en een prioriteitenlijst.

De concept toekomstvisie is op 14 oktober 2009 gepresenteerd en terugggekoppeld naar de dorpsbewoners. Na de discussie en conclusies heeft dit geresulteerd in (kleine) aanpassingen waarna de visie definitief gemaakt is en medio november 2009 gepresenteerd kon worden aan het gemeentebestuur van de gemeente Leek.

2 ACTUELE ONTWIKKELINGEN

In de Regiovisie Groningen - Assen staan de volgende thema's centraal:

- wonen en werken
- landschappen en bereikbaarheid

In de Intergemeentelijke Structuurvisie Roden-Leek (IGS) zijn de voor Tolbert relevante onderwerpen:

- landelijk wonen
- recreatiepaden
- de 'infrabundel' A7
- de 'kern' Tolbert' (waarvoor een lokaal gericht programma zal worden ontwikkeld)

Daarnaast spelen in Tolbert zelf ook actuele thema's als:

- de nieuwe functie van de 'Cazemier boerderij'
- de verhuizing van de sportvelden
- verplaatsing van bedrijven(terreinen)

en hangen ook nog zaken boven de markt waar de werkgroep nagenoeg geen invloed op kan hebben, zoals:

- verplaatsing van de HJC manege
- toekomstige spoorlijnverbinding Drachten - Groningen
- een mogelijke stationslocatie in Tolbert

Deze zaken uit het verleden, het heden en de toekomst, spelen mee in deze toekomstvisie die door de ***Oldebert*** is opgesteld.

3 DE KEUKENTAFELGESPREKKEN

In het navolgende hoofdstuk volgt een weergave van de uitkomsten van de verschillende bijeenkomsten. Per thema wordt weergegeven wat de stand van zaken is, welke opmerkingen werden gemaakt en welke suggesties/verbeteringen werden aangedragen. In *cursief* worden enkele citaten uit de bijeenkomsten weergegeven. Behalve tijdens de keukentafelgesprekken is ook op enkele basisscholen aandacht besteed aan de dorpsvisie en hebben kinderen de gelegenheid gekregen hun ideeën te spuien.

3.1 Inleiding

Om het ijs te breken en om de deelnemers aan de gesprekken iets meer aan elkaar te laten wennen, werd als eerst de vraag gesteld wat men nu het sterkste punt van Tolbert vond. Het resultaat was voor de deelnemers aan de keukentafelgesprekken niet echt verrassend want velen hebben min of meer gelijklopende ideeën hieromtrent: *het saamhorigheidsgevoel, het wij-gevoel*, staan met stip bovenaan. Het dorpskarakter en het plezierig wonen vormen een goede tweede; velen noemden ook de *goede en praktische ligging: centraal tussen Drachten en Groningen en het mooie buitengebied in de omgeving (Zandhoogte, Tolbertervaart)*.

Al deze positieve geluiden krijgen een vervolg in opmerkingen over deelonderwerpen. Natuurlijk heeft men ook ideeën over hoe het beter kan, maar de “positieve grondhouding” overheerst en over wat er aangepakt moet worden is men ook redelijk eensgezind. Hoe, dat is een uitwerking voor een latere fase.

3.2 Saamhorigheid

Over het eerste sterke punt van Tolbert, de saamhorigheid, werd nog het volgende opgemerkt: *wat is nu dat saamhorigheidsgevoel; waarin komt dat tot uiting?*

Het is het “wij-gevoel” (dat overigens met name in de oude kern wordt gevoeld): het inzicht dat je alleen samen iets kunt bereiken, en dat je elkaar steeds weer nodig hebt. Het feest rond het 1025 jarig bestaan heeft sterk bijgedragen aan dat gevoel en heeft daarmee de saamhorigheid versterkt. Niet alleen de individualisering en het drukke leven, of het brede aanbod en de vele andere interesses om je vrije tijd te besteden, maar—zo vonden sommige

inwoners—ook de grote nieuwbouwwijken zijn niet bevorderlijk voor de saamhorigheid.

Tolbert bestaat uit drie (of vier) wijken, die onderling nauwelijks verbonden zijn (Zie kaart). De kom (rood) is voor de inwoners van De Linde (bruin) te voet of per fiets nauwelijks bereikbaar gezien de maximumsnelheid van 60 km/h op de Hoofdstraat aldaar en het ontbreken van een trottoir, tenzij men besluit langs de Oldebertweg te gaan. Dit is voor velen een omweg.

Sintmaheerd-Noord (blauw) en Sintmaheerd (groen) zijn in feite niet rechtstreeks met het centrum verbonden. De uitgangen aan de oostzijde leiden eerder naar Leek dan naar de kom van Tolbert en dan ook alleen over de door de drukte moeilijk over te steken Auwemalaan. De enige noordelijke uitgang (vanuit het zuiden alleen via een soort doolhof te bereiken) strandt op de even moeilijk te passeren Oldebertweg. Bovendien zijn 'noord' en 'zuid' gescheiden door het parkachtige De Zijlen, terwijl de

gehele wijk ingeklemd zit tussen twee industrieterreinen.

Dit gebrek aan samenhang is natuurlijk niet bevorderlijk voor de saamhorigheid in Tolbert.

Een zeer waardevolle suggestie in dit verband is om een buurtvereniging met bijbehorende activiteiten te beginnen (of daarin te participeren), want dan groeit de betrokkenheid met dorp als vanzelf.

Voor velen is deelname aan, of een lidmaatschap van een vereniging, een uitdrukking van het 'erbij horen'.

3.3 Verenigingen

In de keukentafelgesprekken werd duidelijk dat rond het thema 'verenigingen' geen echte problemen spelen in Tolbert, in de zin van dat hier nu wat moet veranderen. Zo wordt het 'probleem' in andere dorpen om 'kader' (vrijwilligers en bestuurders) te vinden, in Tolbert niet herkend. Opgemerkt werd dat de meeste mensen wel een behoefte hebben ergens bij te horen.

Vroeger was dat vooral de toneel-, de sport- en muziekvereniging; tegenwoordig is niet alleen het aanbod veel breder, maar is vooral ook de vraag divers. Sport staat in dit verband niet alleen voor gezondheid en fitheid,

maar ook voor maatschappelijke participatie; dus over de aan sport gerelateerde voorzieningen hebben velen zeker een mening.

Men vindt het plan om de voetbalvelden bij de A7 te situeren, niet aantrekkelijk omdat de velden dan te ver van het dorp komen te liggen; een betere plek zou zijn in de ‘groene long’. Bijkomend voordeel is dat op de huidige plek dan woningbouw kan worden gerealiseerd. Velen zijn er voorstander van om de sportvoorzieningen op één plek te concentreren.

De ijsbaan was ook onderwerp van vele suggesties: inrichting voor multifunctioneel gebruik was zo’n veel gehoorde wens. Door deze te asfalteren is hij ook te gebruiken als skeelerbaan. Een enkeling was ook van mening dat zo’n nieuwe, jaarrond te gebruiken schaats/skeelerbaan óf naar een plek achter de Cazemier boerderij, óf naar de ‘groene long’ verplaatst moest worden. De ijsbaan moet dan ook groter worden gemaakt, want de huidige baan op de huidige plek is te klein en voldoet niet aan de officiële regels. Dat er dan ook tegelijk een skatebaan met halfpipe bij moet, verrast niemand. (zie meer hierover bij ‘toerisme’ en “woningbouw”)

3.4 Voorzieningen

Samen aan zaken voor de gemeenschap werken, dus aan de ‘dorpsvoorzieningen’, is ook zo’n punt waarin de saamhorigheid en de betrokkenheid tot uiting komen.

In de keukentafelgesprekken werd het huidige dorpshuis ter discussie gesteld: *het dorpshuis mag weg van de huidige plek*: de exploitatie van het dorpshuis is op het ogenblik niet sluitend. Het is aan de Stichting Dorpshuis daarin actie te ondernemen. Een plan voor inbreiding is voor deze locatie de meest gewenste optie.

(Speel)voorzieningen hebben natuurlijk ook de belangstelling van de kinderen:

het gebrek aan lekker zacht gras, of de ergernis dat hun grasveldje is besmeurd met hondenpoep, of het ontbreken van een hekje waardoor de bal iedere keer op straat terecht komt, waren enkele van de gespuide opmerkingen.

Hoewel door één van de kinderen werd opgemerkt dat *het gebouw van de scouting wel heel erg oud is*, maakten tijdens de keukentafelgesprekken enkelen de opmerking dat de *voorzieningen op peil zijn* en dat *Tolbert ook gebruik kan maken van voorzieningen in Leek*. De jeugd gaat naar ‘Punt 1’ met andere woorden er is een adequate voorziening voor jongeren uit Tolbert, weliswaar net in Leek, maar vlakbij hun eigen dorp.

Sommige kinderen schreven dat ze cursussen maar saai vonden en dat ze liever iets deden met graffiti of iets als lasergamen; ook de informatieverstrekking over bepaalde activiteiten voor kinderen laat in hun ogen te wensen over.

De achterliggende gedachte bij deze opmerkingen is dat de aandacht niet zozeer gericht moet zijn op het hebben van alle voorzieningen in het eigen dorp. Leek ligt immers vlakbij en voor sommigen zelfs dichterbij dan andere delen van Tolbert. De eigenheid, identiteit en leefbaarheid van je eigen dorp kunnen ook op andere wijze vormgegeven worden door het behouden van de huidige voorzieningen (het sportterrein, de ijsbaan) of door middel van buurtverenigingen, de feestweek, de oude dorpskern en dergelijke.

In dit verband is een plek in de openlucht om elkaar als dorpsbewoners te ontmoeten, minstens zo belangrijk: *een dorpsplein is gewenst*. Het oude plan bij de kerk (nu eigendom van Stichting Oude Groninger Kerken) ging niet door. Suggesties worden gedaan als: *kan het nu niet voor de 'Cazemier boerderij'?*

3.5 De 'Boerderij Cazemier'

Dat de plannen voor verwerving en herbestemming van deze boerderij een stevig onderwerp van gesprek waren, zal niemand verbazen: *de boerderij Cazemier moet het dorp 'verrijken'*. Er werden allerlei suggesties gedaan over een mogelijke nieuwe bestemming, zoals

- VVV kantoor,
- *openbaar toegankelijke en herstelde tuin inclusief een mooie boomgaard*
- *jeu de boules baan*
- *horeca, B&B, theetuin*
- *kaarsenmakerij, oude ambachten, oude kinderspelen*
- *ruimte voor workshops,*
- *steensoortencollectie*
- *expositieruimte dorpsmaquette*
- *theater en sociaal-cultureel werk van de Oude Ulo*
- *kinderdagverblijf, kinderboerderij*
- *dorpshuis, cultureel centrum, plek voor verenigingen*

Het openluchtspel dat ter gelegenheid van het 1025 jaar bestaan van Tolbert op het erf van de boerderij werd opgevoerd, ligt bij velen nog vers in het geheugen en voedt de wens voor een publiek functie van (het erf van) deze boerderij.

3.6 Woningbouw

Woningbouw is een ‘geliefd’ thema in Tolbert; vooral de in het verleden verkeerd gesitueerde grote woonwijken en de bouwopgaaf uit de IGS maken dat er veel meningen werden geventileerd en ideeën op tafel kwamen over de woningvoorraad en de plek waar nieuwe woningen gebouwd moeten worden.

Algemeen

Om voor een huurwoning in Tolbert in aanmerking te komen, moet je ingeschreven staan bij de woningbouwcorporatie (Wold en Waard), maar dat betekent niet dat je daarmee ook gelijk een woning krijgt toegewezen. *De wachtlijsten zijn te lang* (5 jaar werd gemeld). Dit lijkt een serieus actiepunt voor **Oldebert**, want ook de jeugd wil in Tolbert blijven wonen. Maar met zo’n lange wachttijd is een ‘vlucht’ naar elders niet onbegrijpelijk.

Type

Eenvormige wijken met veel dezelfde woningtypen zijn ‘uit’, men wenst *gevarieerde woningbouw*. Belangrijk is ook dat er met de verschillende wooncategorieën rekening wordt gehouden:

- *woningbouw voor jongeren* (hoeft niet groot, moet wel betaalbaar zijn)
- *55+ woningen, zoals een bungalow met kleine tuin* (want niet iedereen wil verpieteren in een appartement)
- *Seniorenwoningen op de locatie van het huidige dorpshuis, of het voormalige Rabobankkantoor, of het vroegere Groene Kruisgebouw.*
- *Geen seniorenwijken: in Sintmaheerdt vinden vele oudere inwoners het nog steeds jammer dat de ‘skatebaan’ verdwenen is. Zij missen de jeugd!*

Kortom, het bouwen van levensloopbestendige woningen is de oplossing, want (met kleine aanpassingen) zijn deze geschikt voor alle leeftijdsgroepen.

Locatie

De planologische situatie in Tolbert is verre van ideaal: de huidige bedrijventerreinen zijn velen een doorn in het oog omdat ze de structuur van het dorp in negatieve zin beïnvloeden en woonwijken doorsnijden. Voor uitbreiding van de woningvoorraad heeft daarom ‘inbreiding’ de voorkeur op het industrieterrein **Oldebert**, de locatie Huishoudschool, dorpshuislocatie, of achter de Postwagen.

Door anderen worden vraagtekens geplaatst bij het idee woningbouw ten Noorden van de Hoofdstraat te realiseren. De locatie ten Westen van de Tolbertervaart heeft bij sommigen ook belangstelling, maar dan bij voorkeur in combinatie met een betere ontsluiting naar de A7 en een aansluiting op de beoogde spoorlijn. Door kinderen werd nog opgemerkt dat bouwen in een weiland niet hun voorkeur had, maar dat ze liever flats van 4 verdiepingen hadden.

3.7 Bedrijvigheid

Bedrijvigheid is een door ieder gewenst element in het dorp en dit vraagt om een goede planologische inpassing. Vooral het huidige bedrijventerrein Oldebert ziet men als een mooie inbreidingslocatie voor woningbouw. Het mes snijdt dan aan meer kanten, de ongewenste situering van de bedrijven wordt aangepakt (geen overlast meer van vrachtwagens) en er kunnen mooie nieuwe woningen worden gebouwd rond een plek die dichtbij het centrum ligt. Tegelijkertijd krijgt de detailhandel een stevige oppepper omdat het winkelveorzieningsniveau nu eenmaal samenhangt met het aantal inwoners en de mogelijkheden in de omgeving.

Bedrijventerrein:

Zoals hiervoor ook al is geschreven, wordt Tolbert gekenmerkt door een industrieterrein dat het dorp doormidden snijdt. Als ook nog bedrijfspanden op dat industrieterrein leeg staan wordt het gevoel van een planologische misleuk sterker, want daar hadden ook woningen kunnen staan.

Enkele deelnemers aan de keukentafelgesprekken hebben ook te kennen gegeven dat zij de schaal van de bedrijven goed vinden (*nog groter is niet gewenst*); anderen zijn echter van mening dat er ingezet moet worden op *meer kleinschalige bedrijvigheid*, dus *geen industrieterrein*, maar ‘ZZP- terrein’. De belangstelling voor *locaties waar combinaties van wonen en werken mogelijk* zijn zou wat *meer naar Tolbert getrokken* kunnen worden.

Misschien leent het bedrijvenpark Oldebert zich daar goed voor.

Een opmerking die ook bij de paragraaf 'verkeer' kan worden geplaatst is dat *verplaatsing van het bedrijventerrein Diepswal / Oldebert de zo gewenste verkeersrust geeft.*

Overigens pleiten niet alleen de verkeersplanologische maar ook veiligheidsargumenten ervoor om het bedrijventerrein te verplaatsen: *het recyclingbedrijf zit op de verkeerde plek: het moet verplaatst worden naar het nieuwe industrieterrein!*

Winkels:

De realiteit is dat er voor bepaalde winkels geen draagvlak is in Tolbert.

Uit deze opmerking spreekt een zeker realisme, want de hedendaagse consument is nu eenmaal gewend om de 'dagelijkse' benodigdheden niet meer dagelijks te kopen, maar één of twee keer per week. De 'winkel om de hoek' heeft voor deze aankopen al sinds langere tijd plaats gemaakt voor (de met de auto te bezoeken) supermarkt. De verwachtingen zijn dat dit proces van schaalvergroting alleen maar sterker zal worden. De middenstand speelt hier op in door het aanbod te clusteren en daarnaast speelt ook hier de bedrijfseconomische noodzaak voor schaalvergroting. Dit betekent dat er ook bij de consument steeds minder vraag zal zijn naar kleine winkels voor dagelijkse benodigdheden, of zoals iemand opmerkte *van solidariteit kun je geen nering onderhouden.*

Toch liggen er naar de mening van deelnemers aan de dorpsvisie mogelijkheden voor detailhandel in Tolbert: maar *je moet niet meer van hetzelfde willen, want dat wordt hier op korte afstand ook al aangeboden* Nee: *je moet juist iets anders willen, waar ook mensen van buiten Tolbert naar toekomen.* Men zou zelfs zo ver kunnen gaan dat je het aanbod aan detailhandel 'thematiseert' dus niet inzetten op een supermarkt met alledaagse benodigdheden, maar *wat meer 'specifieke' winkels in de sfeer van natuurvoeding, handenarbeid, kunsthandel of andere speciaalzaken.* Hier liggen kansen die een interessant perspectief creëren, want het gaat dan om kleine speciaalzaken die allemaal in een eigen winkelpandje moeten zitten. Als die in de Hoofdstraat geconcentreerd worden, kan een leuk totaalaanbod ontstaan dat aangevuld kan worden met horecavoorzieningen en dergelijke.

Als voorbeeld (ter inspiratie) kan worden gedacht aan bijvoorbeeld de Folkingestraat in Groningen of de Solwerderstraat in Appingedam. Ook in Eenrum ontwikkelt zich een geheel nieuw bedrijvenaanbod. Zo wordt dan een

mooie afwisseling van kleinschalige winkeltjes met een gevarieerd aanbod, met woningen erboven en ertussen gerealiseerd.

Natuurlijk horen hier ook andere zaken in de dienstverlenende sfeer tussen (architect, fotograaf, administratiekantoor, kapper *(al vinden we 4 à 5 kapperszaken wel wat veel)*)

Toerisme:

In het verlengde van bovengenoemde bedrijvigheid en dan vooral op detailhandelniveau, zien de deelnemers van de keukentafelgesprekken ook kansen voor toerisme. Bij een aantrekkelijk detailhandelaanbod horen immers ook horecavoorzieningen die niet alleen door de eigen inwoners, maar ook door bezoekers van buitenaf gebruikt kunnen gaan worden. Een leuk voorbeeld is het idee van een *theetuin bij de 'Cazemier boerderij' als dagbesteding voor bewoners van de Zijlen*. Ook het idee van *horeca met terrasje aan het water van de Tolbertervaart, door 's zomers de ijsbaankantine "om te draaien"* past heel goed in bovenstaand concept. Hiervoor moet dan de Tolbertervaart worden uitgegraven en verbeterd, met een haventje waar je ook kano's en fietsen kunt huren en de Tolbertervaart moet dan wel aansluiten op Diepswal en Jonkersvaart.

Ook andere kleinschalige toeristische voorzieningen, zoals een *boerencamping passen goed bij Tolbert*.

Tolbert moet zichzelf echter niet gaan zien als een zelfstandig toeristisch product, daarvoor is het te klein, maar als onderdeel van een groter geheel kan het zeker een rol spelen (denk aan het concept van de kralenketting). In dit verband werden ook suggesties aangereikt om *meer verknopingen maken tussen de Postwagen en Nienoord en met het Steenhuis in Niebert*: hier liggen in de arrangementensfeer leuke mogelijkheden.

Het idee om de *kerk open te stellen voor exposities in de zomer*, zou ook zo'n mooie kraal uit de hele ketting kunnen worden, want het past perfect in bovenstaande reeks van andere ideeën en initiatieven.

Op het gebied van wandelen werden ook suggesties aangereikt. *De mooie wandelmogelijkheden die er zijn worden nog mooier als er meer zitbankjes geplaatst worden*. Uitbreiding van wandelmogelijkheden is zeer zeker gewenst want *door het Holmerpad door te trekken ontstaat een waardevol cultuurhistorisch pad*. Hiermee geef je een dorpsommetje niet alleen een extra dimensie (met een mooi thema) maar wordt het ook toeristisch interessanter.

Overigens kent Tolbert ook een fantastisch nieuw en wellicht trendsettend fenomeen op het gebied van routegebonden recreatie n.l. de *scootmobielroutes die hier zijn uitgezet (inmiddels 38 leden / deelnemers)*

Dat het bestaan van alle fiets- en wandelmogelijkheden nog niet bij elke inwoner bekend is, werd ook duidelijk; *gewenst is een overzichtskaart met aanbod aan fiets- en wandel mogelijkheden (en pauzeplekken)*. Hier ligt mogelijk een leuke klus voor een school om als project dit aanbod eens “in kaart” te brengen.

3.8 Verkeer

Opvallend is dat vooral ook het thema ‘verkeer’ bij de kinderen de meeste aandacht kreeg: de slechte zichtbaarheid (voorstel: bosjes snoeien), de drukte (meer stoplichten), gevaarlijke paden (soms scherpe bochten), waren enkele van de geplaatste opmerkingen.

Er spelen twee hoofdthema’s:

1. de veiligheid en problematische verkeerssituaties
2. het beoogde NS station

Ad. 1:

Verkeersveiligheid komt vooral aan de orde bij de *Auwemalaan*. Hier is de oversteek voor kinderen gevaarlijk: *een fietstunnel is daar gewenst*. Een andere suggestie is het ter plaatse een *wegversmalling aan te brengen omdat deze de snelheid eruit haalt*.

Ook voor de Leuringslaan wordt de veelal te hoge snelheid van auto’s als gevaarlijk gezien.

In de Hoofdstraat wordt het wenselijk geacht het *asfalt te vervangen door klinkers: dit werkt remmend*. Aanbevolen wordt een *alternatieve route te zoeken voor vrachtwagens, waaronder die voor paardentransport, die door de Hoofdstraat naar de manege moeten*.

Velen zijn van mening dat *de hele Hoofdstraat* (vanaf De Holm tot Midwolde) *30 km/h gebied moet worden*. Uitsluitend gebodsborden helpen onvoldoende, zo wijst de ervaring uit. Wil je dat mensen zich houden aan die 30 km/h, dan moet ook de fysieke inrichting van Hoofdstraat, vanaf De Holm tot Midwolde, worden aangepast. Volgens sommigen mag de 30 km zone nog verder worden uitgebreid om ook het sluipverkeer te ontmoedigen en de aansluitingen vanuit de wijk De Linde veiliger te maken.

Het parkeren langs de Zuiderweg ervaren velen als problematisch en doet bij hen de wens naar voren komen om hier *éénrichtingsverkeer in te stellen*. De *voorrangsregels bij rotondes* geven ook aanleiding tot onduidelijke en dus onveilige situaties omdat de regels van rotonde tot rotonde kunnen verschillen.

Ad. 2:

Dat er een spoorlijn Heerenveen-Groningen gaat komen staat voor vele Tolberters als een paal boven water. Dat er een station moet komen staat ook niet ter discussie. Het punt is natuurlijk wáár: *vlakbij de A7*, daar is eenieder het over eens, maar of het beter is aan de *westkant* van Tolbert, of *‘middenin, achter de Postwagen’*, of zoals toch velen noemen, de *oostkant: het NS station past beter bij de rotonde bij de A7*. Dat zal allemaal, op het moment dat het actueel is, met argumenten pro en contra bediscussieerd moeten worden.

Over de invulling van de stationslocatie werden ook al de nodige ideeën aangeleverd, uiteenlopend van *alleen de auto of fiets kunnen parkeren en dan op de trein stappen*, of, zoals sommigen wensen, *hier gelijk maar een ‘facility-point’ van te maken (door het station te combineren met kinderopvang, fitness etc.)* In dit kader speelt ook de discussie of een parkeerterrein dan niet beter aan de noordkant van de A7 kan worden gesitueerd met een verbinding onder of over de A7.

3.9 Dorpsbeeld

Het thema dat de meeste aandacht kreeg in de keukentafelgesprekken en waar iedereen ook een duidelijke mening over had, was de dorpskern en het bijbehorende ‘beeld’. Simpel gezegd waren de aanwezigen eensluidend niet erg gecharmeerd van de huidige situatie; de kritiek spitst zich toe op de uitstraling van het straatbeeld: slordige architectuur, rommelige aankleding, weinig sfeer, slechte parkeermogelijkheden e.d. *De Hoofdstraat moet het visitekaartje van Tolbert zijn!*

Verbeterpunten die werden aangedragen zijn:

- *asfalt eruit en klinkers erin*
- *betere voetgangersmogelijkheden (op gelijk niveau met de rijweg)*
- *betere en mooiere straatverlichting*
- *meer groenvoorzieningen, vooral beplanting met laanbomen*
- *oplossing voor parkeren bij de Postwagen*
- *gebouwen in historische stijl terugbrengen*

Het type winkels was natuurlijk onderwerp van gesprek (zie ook bij 3.7 de paragraaf winkels). Men wil graag meer gezellig kunnen winkelen, beetje snuffelen, beetje slenteren en een terrasje pakken. Als de *markt terugkomt in het centrum van het dorp* wordt aan de sfeer van de Hoofdstraat al een goede bijdrage geleverd.

Hiermee wordt al aangegeven dat het niet alleen om het winkelaanbod gaat maar ook om een aangename ‘verblijfsfunctie’; hier dragen goede voetgangersmogelijkheden en een mooie aankleding met straatmeubilair (lantaarnpalen, bomen) sterk aan bij.

Men is enigszins gewend aan de vrachtwagens in de Hoofdstraat, maar ideaal is anders, en als je de verblijfsfunctie wilt verbeteren, zou dit ook gelijk aangepakt moeten worden door ontsluiting van de manege achter de Postwagen via een parallelweg bij de A7(*manege ontsluiten vanaf Schilligepad*). Een nog meer rigoureuus voorstel is om de *manege te verplaatsen*. Dit levert dan voor beide zaken winst op: een rustiger straatbeeld waar het aangenamer vertoeven is en een gemakkelijkere en efficiëntere route voor de grote vrachtwagens.

De nieuwe bestemming voor de ‘Cazemier boerderij’ is in deze gewenste ‘upgrading’ van de Hoofdstraat ook een cruciale: naar de mening van velen ligt hier een kans om door een publieke invulling (denk bijvoorbeeld aan de theetuin) ook daadwerkelijk wat toe te voegen aan de positieve beleving van de dorpskern. (Zie desbetreffende paragraaf 3.5)

De meningen over de ijsbaan (plek, grootte, combinatie met andere activiteiten, etc.) bleven verschillen, maar velen zijn van mening dat de *ijsbaan op de huidige plek moet blijven*, al was het maar vanuit historische overwegingen en die bepalen in sterke mate de beleving van de dorpskern, zo werd duidelijk.

3.10 Buitengebieden

Uit de opsomming van de sterke punten van Tolbert kwam naar voren dat men zeer gecharmeerd is van het buitengebied; het bevreemdt dan ook niet dat er opmerkingen werden geplaatst als: *buitengebied laten zoals het is en het agrarisch karakter moet bewaard blijven*.

Velen hebben het gevoel dat een stuk van Tolbert is verdwenen oftewel dat door de aanleg van de A7 het noordelijk buitengebied is afgesneden van het dorp.

4 TOLBERTVISIE EN AANZET TOT VERVOLG

4.1 Tolbertvisie

Naar aanleiding van de enquête en de keukentafelgesprekken zijn er keuzes gemaakt en prioriteiten gesteld waarbij ***Oldebert*** een rol kan spelen. In deze paragraaf wordt daarvan een overzicht gegeven. Maar eerst de Tolbertvisie:

TOT hier en niet verder.....

De bewoners zijn Trots Op Tolbert (TOT). Het “Tolbert-gevoel” dat heerst in het dorp geeft een positieve bijdrage aan de identiteit van Tolbert. Het “Tolbert-gevoel” willen we graag versterken bij de bewoners en delen met bezoekers van het dorp, door Tolbert een aantrekkelijke, levendige en veilige dorpskern te geven. Iedereen moet met plezier in het Tolbert wonen of vertoeven en kunnen genieten van een mooi dorp en zijn omgeving. Tolbert moet op een aantrekkelijke en veilige wijze bereikbaar zijn per auto, per fiets, te voet of te paard.

4.2 Hoe nu verder

Hieronder worden de prioriteiten weergegeven die van belang worden geacht om bij te dragen aan de Tolbertvisie. Diverse punten zijn reeds door ***Oldebert*** aangedragen en overgenomen in de IGS-plannen. Binnen de IGS-plannen wordt in ruwe vorm in hoofdlijnen aangegeven waar welke invulling zal plaatsvinden. ***Oldebert*** zal op het moment van de uitwerking van de IGS-plannen actief betrokken moeten zijn om de belangen van Tolbert en zijn bewoners te behartigen.

1.Dorpskern

De dorpskern is een onderwerp dat bij elk keukentafelgesprek uitgebreid ter sprake is gekomen en wordt als zeer belangrijk ervaren voor de leefbaarheid in het dorp.

De volgende punten zijn van belang voor de dorpskern:

- Hoofdstraat: de hoofdstraat is het uithangbord van de dorpskern en zal uitnodigend aangekleed moeten worden voor de bewoners, winkelend publiek en toeristen.

- Detailhandel: een gevarieerd en thematisch aanbod van detailhandel, aanvullend op de omliggende dorpen, geeft de dorpskern aantrekkingskracht op bewoners en bezoekers.
- Cultuurhistorische gebouwen: voor de uitstraling van de dorpskern en als erfgoed zijn de cultuurhistorische gebouwen belangrijk voor het dorp. Deze gebouwen moeten behouden worden en daar waar mogelijk in oude staat hersteld worden.
(zie ook punt 2 – Boerderij Cazemier)
- HJC Manege: de manege zorgt voor de gewenste levendigheid in het dorp, maar zorgt daarentegen ook voor verkeershinder in de dorpskern. Om de verkeerscirculatie en veiligheid te verbeteren en de bijzondere activiteiten van de manege te behouden voor het dorp, zal de manege een andere verkeersontsluiting of een andere locatie binnen het dorp moeten krijgen.
- Verkeer: het sluipverkeer dat zich via de dorpskern een weg naar de A7 baant geeft veel verkeershinder in de dorpskern en brengt de veiligheid van de overige weggebruikers in gevaar. Er zal een oplossing moeten komen dat het sluipverkeer verminderd en het bestemmingsverkeer niet belemmert.
- Wonen: veel van de huidige bewoners hebben aangegeven te willen blijven wonen in de dorpskern. Het huidige woningaanbod zal samen met de gemeente Leek en Wold & Waard tegen het licht moeten worden gehouden en daar waar nodig afgestemd moeten worden op de vraag.

Er is een sterke onderlinge samenhang tussen bovenstaande punten aanwezig. **Oldebert** zal met het College van Burgemeester en Wethouders overleggen hoe de bovenstaande punten uitgevoerd kunnen worden. Vanwege de onderlinge samenhang van de punten zal **Oldebert** bij het college er op aandringen dat er een plan van realisatie voor de dorpskern komt. Uiteraard hoort bij zo'n plan een goede samenwerking en actieve betrokkenheid van de belanghebbende partijen binnen het dorp.

2. Boerderij Cazemier

Een vrijwel eenstemmige mening is dat de 'Boerderij Cazemier'—aan de Hoofdstraat 27—het gezicht van Tolbert moet worden en moet fungeren als ontmoetingsplaats voor Tolberters en bezoekers.

Aan de restauratie en het ontwikkelen van de nieuwe toekomst van dit Rijksmonumentale object wordt al gewerkt door de Stichting Fredewalda Beheer samen met de Koninklijke Heidemaatschappij en het Plattelandshuis Westerkwartier als financiers, in samenwerking met Arcadis en bureau Spankracht als 'uitvoerders'.

Oldebert zal het belang van de boerderij in samenhang met het vorige punt “Dorpskern” moeten bewaken.

3. Bedrijventerreinen en infrastructuur

De bedrijventerreinen ten zuiden en binnen het dorp (resp. Diepswal en Oldebert) geven door het hiermee gerelateerde vracht- en woon/werkverkeer veel druk op het huidige wegennet en de verkeersveiligheid binnen Leek en Tolbert. Daar komt bij dat het bedrijventerrein Oldebert in combinatie met de drukke Oldebertweg het dorp als het ware in tweeën verdeelt.

Door grootschalige bedrijven te stimuleren om zich te verplaatsen naar de bedrijventerreinen Leeksterhout en Leeksterveld en daarnaast de bedrijventerreinen Diepswal en Oldebert te transformeren naar woon/werk gebieden, zal uiteindelijk een positieve bijdrage geleverd worden aan de verkeersveiligheid en de leefbaarheid binnen de dorpen Leek en Tolbert.

De nadere invulling van de totaal nieuwe infrastructuur rond Tolbert, welke in de IGS-plannen opgenomen is, zal door **Oldebert** actief worden gevolgd. Hierbij is het van belang dat er rekening wordt gehouden met het handhaven of verbeteren van het woongenot, zoals bijvoorbeeld geluidsoverlast en verkeersveiligheid.

4. Recreatie & toerisme

Recreatie & toerisme is economisch aantrekkelijk en kan in veel gevallen hand in hand gaan met behoud/uitbreiding van natuur en economische ontwikkeling. Door de ontwikkeling van de recreatieve sector in en rond Tolbert, kan veel worden toegevoegd aan het woongenot van de huidige en toekomstige bevolking van Tolbert en omliggende dorpen.

Er zal meer aandacht moeten komen voor een samenhangende structuur van fiets-, ruiters- en voetpaden en vaarroutes. Deze eindigen nu zomaar of er ontbreken verbindingstukken.

Activiteiten die leiden tot meer bedrijvigheid in de kern verdienen ondersteuning (zoals culturele activiteiten in de kerk).

De volgende punten zijn van belang voor Tolbert:

- *Groene long*
Door de 'groene long' (het gebied tussen A7 - Oldebertweg; Mensumaweg - Leeksterhout; Zuiderweg - De Linden) als 'groene' verbinding te laten fungeren kunnen bewoners en bezoekers van Tolbert op een aantrekkelijke wijze van en naar het landgoed Nienoord trekken. De 'groene long' zal in ieder geval aantrekkelijk moeten worden gemaakt voor wandelaars, fietsers en ruiters. Door de 'groene long' te laten aansluiten op het schelpenpad door het dorpsbosje is de aansluiting naar Niebert en Zevenhuizen ook eenvoudig gemaakt en worden bijvoorbeeld ook alternatieven geboden voor o.a. de LAW-routes (Lange Afstand Wandel-routes).
- *Tolbertervaart en haven*
In het verlengde van het uitgraven van het Leekster Hoofddiep past het heropenen en bevaarbaar maken van de Tolbertervaart goed. Met het heropenen van de vaarroute richting Drachten kunnen Leek en Tolbert een onderdeel vormen van een doorgaande vaarroute. De locatie van een haven in de buurt van de dorpskern zou het dorp een sterke stimulans geven in het kader van recreatie en toerisme.
- *Holmerpad*
Het herstel van het Holmerpad heeft naast cultuurhistorische waarde ook recreatieve waarde als verbinding van Tolbert via 't Pad naar Niebert, Nuis en Marum. (zie ook 'Groene long' en 'Wandelen').
- *Wandelen*
Om tegemoet te komen aan de wensen vanuit de gemeenschap, zullen er meer mogelijkheden moeten komen om op eenvoudige wijze in en om Tolbert te kunnen wandelen. Er zullen wandelroutes uitgezet moeten worden om de bewoners en bezoekers van het dorp te laten ontspannen en genieten van het dorp en zijn omgeving.
- *Fietsen*
Om Tolbert aantrekkelijk te maken voor recreanten en toeristen zal Tolbert aan moeten sluiten op het fietsknooppuntensysteem.

- *Ruiterpaden*

Door de aanwezige ruiterpaden uit te breiden en aan te laten sluiten op het bestaande ruiter/menners netwerk in de omgeving kunnen er (grotere) 'ommetjes' gemaakt worden in Leek en Tolbert.

In veel gevallen is **Oldebert** reeds actief betrokken bij de ontwikkeling van initiatieven op het gebied van recreatie & toerisme. Daarnaast zijn er ook andere organisaties actief met het uitwerken van een aantal punten. Naast een actieve rol in de uitvoering zal **Oldebert** ook de samenhang van de punten moeten bewaken.

5. Sportvoorzieningen

De sportvoorzieningen zijn belang voor de leefbaarheid van het dorp. Op dit moment zijn de sportvoorzieningen verdeeld over het dorp. Binnen het dorp leeft het idee om de sportvoorzieningen te bundelen op één plek, waarbij er voordelen ontstaan door het samenvoegen van activiteiten. De bundeling zou op meerdere plaatsen gerealiseerd kunnen worden. De betrokken verenigingen spelen uiteraard een belangrijke rol in dit proces en **Oldebert** zal het belang van het dorp hierbij moeten behartigen.

SLOTWOORD

Door van het begin af aan alle bewoners bij het maken van de dorpsvisie betrokken te hebben, wordt de Tolbertvisie breed gedragen. Immers, samen aanpakken zorgt voor een saamhorigheidsgevoel en dat bevordert het tot stand komen van draagvlak binnen de bevolking. Natuurlijk staan we in Tolbert met beide benen op de grond en zal van de verschillende ideeën vooraleerst de (financiële) haalbaarheid worden getoetst, maar bij de realiseren van de Tolbertvisie zal zelfwerkzaamheid een grote rol moeten spelen.

TOEKOMST VÓÓR, MAAR OOK DÓÓR TOLBERT

Historische schetsjes

Tolbert van 982 tot nu.

Dat Antiqua-Bert (Oldebuer, Oldebuert, To-olde-buurt, Oldbuurth, Oldebarth, Int-oldebert, Int-olbert, 't Oldeberth, Oldebert) Tolbert het oudste dorp van Vredewold is en in vroegere tijden een belangrijke plaats innam, staat onomstotelijk vast.

Ortheliuskaart (1605)

Colomkaart (<1660)

Er
wor
dt
zelf
s
bew
eerd
dat
Tol

bert in het verre verleden nog een zelfstandige gemeente is geweest. Deze bewering is ten dele juist. Uit de indeling van 10 maart 1798 bleek dat de kerspelen Doezum, Opende, Marum, Noordwijk, Nuis, Niebert en Tolbert op de grondvergaderingen vertegenwoordigd werden door de dorpen Doezum, Marum, Niebert en Tolbert, met dit laatste dorp als plaats van het bestuur. Deze onafhankelijke status heeft echter slechts tien jaar geduurd, want na verschillende voorlopige indelingen werd onder Lodewijk Napoleon tenslotte een regeling ontworpen die ook werkelijk is ingevoerd. Bij deze laatste indeling, die op 31 mei 1808 inging, werden de dorpen Leek, Oostwold, Lettelbert, Enumatil, Midwolde, Zevenhuizen, Tolbert, Niebert, Nuis en Noordwijk als één gebied samengevoegd, met Leek als plaats waar het bestuur werd gevestigd. Vanaf dit moment was het dus gedaan met de rol van Tolbert als zelfstandige “gemeente”. De naam “Tolbert” is, in tegenstelling tot wat wordt beweerd in o.m. “Het Oalerliek Dörp”, al vóór 1660 in gebruik. In dat jaar publiceerde Jacob Aertz. Colom (Amsterdam) een atlasje van de Zeventien Nederlandse Provinciën (de Vyerige Colom, fasc ROBAS, Weesp, 1993), mogelijk om de kaarten bij een breed publiek aan de man te brengen. Omdat die kaarten met de hand werden gemaakt, en het hier gaat om een

heruitgave, ligt het voor de hand dat de gegevens die aan deze kaarten ten grondslag liggen, nog ouder zijn.

‘De Boerderij’

Aan de Hoofdstraat 27 ligt de (Rijks)monumentale boerderij, bij oudere Tolberters bekend als de boerderij van ‘de gebroeders’ (Cazemier) of kort “De Boerderij”. De familie heeft, onder deze naam en op deze locatie, generaties lang (vanaf ca. 1800) ‘geboerd’.

Het bij de boerderij behorend land lag, zoals gebruikelijk in deze streek, voornamelijk in het noorden. De Rijksweg 43 (nu A7) vormde een grens tussen de boerderij en de landerijen. Het uitoefenen van het bedrijf werd moeilijker, maar er was een overgang via het Schilligepad.

In onze tijd kwam dit boerenbedrijf stapsgewijs tot een einde. Door het verschijnen van de A7—en het successieve verscheiden van de ‘gebroeders’—werd het bedrijf teruggebracht tot de huidige omvang: de gebouwen en het land ten zuiden van de A7. De boerderij heeft het als bedrijf volgehouden tot het moment dat de melkfabriek in Marum stopte met het ophalen van melkbussen. Aan de noordzijde, langs het ‘schelpenpad’, ligt een vijver waarin oudere Tolberters zwemmen hebben geleerd: ‘Gepke’s Leegje’, vernoemd naar de grootmoeder van de laatste generatie die de boerderij bewoond en beheerd heeft.

Met haar prachtig front ligt de boerderij een beetje teruggetrokken van de Hoofdstraat, achter een ruim groen erf met oude bomen en (resten van) een boomgaard, wachtend op een nieuwe bestemming.

Hoofdstraat 27

Gepke's Leegje

Historie Dorpshuis.

Na lange tijd van voorbereiding werd het bezit van een “eigen” dorpshuis in 1958 dan toch eindelijk een feit. De stichting wist in dat jaar namelijk de hand te leggen op een in de Noordoostpolder staande houten woonbarak. Het duurde niet lang of een groep Tolberters trok met gratis beschikbaar gestelde vrachtwagens naar de polder en nam daar energiek de afbraak ter hand. Teruggekomen in Tolbert, stond er weer een groep klaar, die al even energiek weer voor de opbouw van de barak zorgde. Uit deze aanpak bleek duidelijk dat het dorpshuis een zaak was van het gehele dorp.

Historie woningbouw.

Tolbert heeft vanaf het ontstaan steeds een zelfstandige centrumfunctie vervuld, maar in de dertiger jaren werden structuurveranderingen al merkbaar. In 1936 werd er voor het dorp een uitbreidingsplan opgesteld, dat echter op een behoorlijke tegenstand stuitte. In de jaren hierna volgden nog tal van plannen, die overigens ook vaak weer werden herzien. Een gevolg was echter wel dat Tolbert gestadig groter werd door de bebouwing rondom de oorspronkelijke dorpskom. Het was uiteraard niet alleen Tolbert dat zich steeds verder uitbreidde. Leek maakte eveneens een sterke groei door en nam meer en meer de centrumfunctie van Tolbert over, hetgeen gepaard ging met de terugloop van de handel en nijverheid in het dorp.

Historie manege.

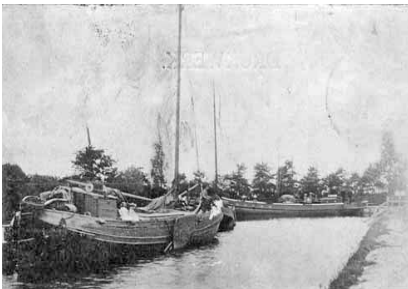
Het besluit tot het oprichten van een manege werd in september 1968 genomen door een groepje mensen dat behoorde tot de sociëteit te Tolbert. Dat het deze mensen ernst was bleek onder meer uit het feit, dat er tijdens een bijeenkomst zonder enig mankeren 20.000 gulden op tafel kwam voor dit doel. Dit bedrag was slechts een vierde gedeelte van de totale bouwkosten. Er deed zich echter een unieke kans voor. Via via kwam men in Tolbert aan de weet, dat er een complete manege te koop was. De manege die op het landgoed Warmelo te Diepenheim stond bleek toe te behoren aan niemand minder dan Prins Bernhard. Het 15 bij 30 meter metende houten gebouw was in gebruik geweest bij prinses Armgard van Lippe Biesterfeld.

De Tolberters hebben vervolgens bij stukjes en beetjes de manege naar Tolbert gebracht, waarbij zij de spontane steun kregen van verschillende transportondernemingen uit het Zuidelijk Westerkwartier. De voorziening

werd geplaatst op het twee hectare grote terrein achter De Postwagen in Tolbert.

Historie Tolbertervaart.

Alhoewel de wegen zo rond de eeuwwisseling ingrijpende verbeteringen hadden ondergaan, was het toch nog een moeizame en langdurige onderneming om vanuit het Zuidelijk Westerkwartier in Groningen te komen. Behalve het vervoer via de weg ontdekten de mensen ook het vervoer over het water. Tolbert wilde uiteraard zelf ook graag een vaarverbinding. Het verzoek uit Tolbert werd uitvoerig in de Leekster raad besproken. De factoren, die bij de behandeling van het verzoek een grote rol speelden, waren tramlijn. Toch reageerden verschillende raadsleden positief op de plannen van de Tolberters. De vorderingen verliepen waarschijnlijk niet geheel naar de zin van de inwoners van Tolbert, want bijzonder voortvarend kwam men zelf met een complete begroting en een pasklaar plan voor het nieuwe kanaal. Zelfs de grondaankopen voor het te graven kanaal had men al tot in de puntjes geregeld.

Haven 1907

Haven 1950

De uitvoering van het werk verliep niet zo voorspoedig als werd verwacht. De dijken aan weerszijden van het kanaal bleken namelijk niet zwaar genoeg en lieten daardoor op verschillende plaatsen water door. De aannemer had deze moeilijkheden echter kunnen voorzien, omdat door het hoogteverschil de bodem van de vaart voor een groot gedeelte op maaihogte lag. Op deze plaatsen liep het water gewoon tussen twee dijken door, die

blijkbaar ook niet al te degelijk waren uitgevoerd. Men kon de moeilijkheden echter het hoofd bieden. In december 1905 voer het eerste schip met de vlag in de top de haven van Tolbert binnen.

Tolbertvaart 2009

Holmerpad (ca. 1781)

Historie Holmerpad.

Over het ontstaan en de historische functie van het Holmerpad lopen de meningen uiteen. Het pad wordt aangegeven als onderdeel van de oudste verbindingsweg tussen Friesland en de landstreek Vredewold. Er wordt ook beweerd dat langs het Holmerpad de eerste bebouwing ontstond waaruit het dorp Tolbert is ontstaan. Hetgeen in ieder geval zeker is, is dat “Holm” hoogte betekent en dat het een hoog gelegen gedeelte was in het gebied waarover de weg liep. De naam de Holm heeft in wezen dus dezelfde betekenis als de nu nog bestaande Zandhoogte, gelegen ten zuiden van het Holmerpad. Het Holmerpad is eeuwenlang in gebruik geweest, maar heeft haar functie omstreeks 1960 verloren. Het pad is vrijwel niet meer begaanbaar en de boerderijen, die eens aan deze weg stonden, liggen nu eenzaam in het overigens zeer fraaie houtwallenlandschap. Wellicht zal het Holmerpad nog eens in ere hersteld worden; sinds enige jaren bestaan plannen om de eeuwen oude verbinding een functie te geven als recreatieve wandel- en fietsroute.

Bijlage: werkgroepleden

de dames:

M. Bergsma
Y. van der Giessen
C. Rockers (*Oldebert*)

en de heren:

S. Cazemier
P.Th. van Duijnen (*Oldebert*)
Y. Faber (*Oldebert*)
G. Gjaltema
H.T. Jonkman (*Oldebert*)
L. Mulder
F. Schuitemaker (VDG)
P. de Vries
M. Weerd
J. Wieldraaijer
A. Zwerver (*Oldebert*)

Leerlingen van ‘De Beelen’ en ‘De Regenboog’